

Савка Р.І.,

*бакалавр кафедри вокально-хорового,
хореографічного та образотворчого мистецтва
факультету початкової освіти та мистецтва,
Дрогобицький державний педагогічний університет
імені Івана Франка
м. Дрогобич, Україна
(romansavka01@gmail.com)*

Львів як джерело творчого натхнення та об'єкт унаочнення у роботах сучасних художників

Формат висвітленого охоплює питання, які пов'язані з розкриттям міста Львова як особливого середовища зі своєю мистецькою автентикою. У цьому руслі подано загальний аналіз динаміки формування мистецької векторованості міста Лева від його «народження» до теперішнього часу. Акцентовано, що упродовж всього свого життя Львів владно єднав у своєму лоні розмаїті місцеві культурні та мистецькі традиції, звичаї, вишукані художньо-естетичні смаки і вподобання. Водночас будь-які суспільні відносини та життєві наративи «львівського соціуму» повсякчас тримали курс на інтегрування з мистецько-культурними тенденціями демократичних високорозвинених спільнот Європи. Підкреслено, що на цьому нелегкому шляху волею долі місто поступово перетворювалося на «перлину» архітектури, ставало вагомим осередком для різних сфер життя. У різні епохи тут навчалися і творили багато знаних українських і зарубіжних художників та скульпторів. Зі здобуттям незалежності вільне творче вираження митців у Львові зросло в рази. Цю тенденцію Львів зберігає і нині, ваблячи своїм особливим творчим духом, неповторною аурою та розмаїтими локаціями.

Ключові слова: *Львів, art-середовище, простір творчості, натхнення.*

Lviv as a source of creative inspiration and an object of visualization in the works of modern artists

The format covered covers issues related to the disclosure of the city of Lviv as a special environment with its artistic authenticity. In this vein, a general analysis of the dynamics of the formation of the artistic vectorization of Lviv from its «birth» to the present time is presented. It is emphasized that throughout its life, Lviv powerfully united in its bosom various local cultural and artistic traditions, customs, refined artistic and aesthetic tastes and preferences. At the same time, social relations and life narratives of

the «Lviv society» have always kept a course for integration with the artistic and cultural trends of the democratic highly developed communities of Europe. It is emphasized that on this difficult path, by the will of fate, the city gradually turned into a «pearl» of architecture, became an important center for various spheres of life. In different eras, many well-known Ukrainian and foreign artists and sculptors studied and worked here. With the achievement of independence, the free creative expression of artists in Lviv increased many times. Lviv maintains this trend even now, beckoning with its special creative spirit, unique aura and diverse locations.

Key words: Lviv, art environment, space for creativity, inspiration.

Постановка проблеми. В новітній історії незалежності нашої країни занотовано, що в останній десятині ХХ ст. кожна сфера українського соціуму офіційно закріпила курс на «переродження» принципів свого існування, на постановку нових завдань у забезпеченні гідного життя громадян, а відтак на їх успішну реалізацію. На цьому тлі перед мистецтвом актуалізувалося чимало проблем, зокрема, самоідентифікації, необхідності переказати сучасною мовою зміст справжньої власної культури, яка доволі тривалий час розвивалася у «вакуумі» відносно світових тенденцій (Москалюк, 2011: с. 1012).

Подібні процеси відбувалися по всіх теренах України – від Києва і до периферій. Особливою динамікою тут завжди відзначався Львів. У його середовищі будь-які мистецькі поступи неодмінно були яскравими, демонстрували велич і неповторність місцевої творчої думки, оригінальності та професійності її втілення у художньому матеріалі (Бобош, 2016: с. 324). І з оглядом назад, у минуле, і з баченням усього того, що твориться сучасними митцями міста Лева, можемо констатувати, що і де-юре, і де-факто цей давній поліс є справжнім мистецьким осередком. Саме таким, якому ніколи не бракує творчої снаги, розмаїття манер виражатися на всякий цікавий художній лад, спілкуватися мовою традицій і звичаїв, а також краси, вишуканості та неповторності його предметного світу, від різноманітної величавої архітектури до всяких дрібних «речей» і «оздоб» його урбаністичних просторів.

Аналіз основних досліджень і публікацій. Над вивченням і доведенням такого статусу Львова працювали багато науковців різних

рангів та поколінь. Сьогодні мистецтвознавча царина повниться великим числом давніх та сучасних праць і про мистецький дух Львова загалом, і про творчі поступи львівських живописців, графіків, скульпторів, архітекторів, представників інших мистецьких сфер, і про саме матеріально-культурне середовище міста, до якого ідуть, щоб набратися сили творити, працювати, зростати професійно та духовно. Серед таких, що є актуальними в рамках піднятої нами проблеми, тритомник «Історія Львова», виданий у 2006–2007 рр. під редакторським головуванням Я. Ісаєвича, наукові статті О. Бобоша, Б. Гаврилюка, О. Голубця, А. Луговської, М. Москалюк, О. Федака, Б. Шумиловича Р. Яціва та ін. Проте будь-яка вивчена і досліджена мистецька річ вчора, по суті, є такою на вчора. Сьогодні вона або набуває ще більшої актуальності, або стає «минулим». Завтра вона взагалі може потребувати нового осмислення чи перегляду. Тому в контексті усього зазначеного розглядувана нами тема є вповні актуальною, а матеріалами з її висвітлення надіємось привнести у вже знане і досліджене певне корисне доповнення.

Мета статті. Окреслити характерні аспекти у визначенні Львова як міста з багатими мистецькими традиціями, як особливого art-середовища, у якому митці активно творять і яким вони безпосередньо надихаються для своїх творчих поступів.

Виклад основного матеріалу дослідження. Кожен, хто хоче пізнати Львів, зрозуміти його, рано чи пізно приходить до усвідомлення, що це місто насправді величне, неповторне й унікальне. Це воістину незламна твердиня українства, столиця національного духу нашої держави. Історія Львова наскрізь просякнута демократичними традиціями, потягом до свободи, любов'ю до волі, індивідуальності, оригінальності. Це середовище, в якому упродовж віків плекалася еліта української нації. Львів завжди був, є і, сподіваємося, буде яскравим п'ємонтом національної ідеї, місцем ствердження духу українства.

Від перших днів існування (перша згадка від 1256 р.) столиця Галицько-Волинського князівства формувала самобутню культуру та мистецтво. Пронизуючи своїм життям багато століть, місто Лева владно єднало у своєму лоні розмаїті місцеві традиції, звичаї, вишукані

смаки і вподобання. Відтак, суспільні відносини та життєві наративи «львівського соціуму» постійно тримали курс на Європу, на єднання з культурними тенденціями демократичних спільнот. На цій непростій і нелегкій дорозі волею долі місто поступово перетворювалося на «перлину» архітектури, важливий осередок наукового, духовного, культурного і мистецького життя.

Якщо заглянути у минуле, скажімо десь у кінець XIX ст., то побачимо, що для Львова цього періоду були характерні піднесення розвитку у багатьох аспектах. Такі сплески були спричинені утвердженням політичних прав у Галичині у 1867 р. після надання краю певної автономності. З отриманням галицькими землями такого «статусу» уможливилось створення культурних товариств, мистецьких об'єднань, кіл, груп, проведення художніх виставок, публічного демонстрування досягнень в інших різних сферах життя (Ісаєвич, 2007: с. 296). Цим також були закладені підвалини для розбудови освіти краю, актуалізувалося відкриття навчальних закладів, просвітницьких товариств, музеїв (Бобош, 2016: с. 322). Тодішні культурні поступи та мистецькі рухи зумовили неабиякий розвиток образотворчого і декоративно-прикладного мистецтва. Яскравими промоціями за «заслуги» було відзначено доволі багато мистецьких шкіл та осередків. У цьому списку «красувалася» і Львівська художньо-промислова школа.

Безпосереднім свідченням активного розгортання у ті часи в мистецьких практиках львівської спільноти художньо-промислових напрямів виступали часті промислові виставки галицького краю. Презентовані на них досягнення фактично унаочнювали інтегрованість мистецтва з промисловістю. Окрім того, на таких виставках повсякчас відбувалися «змагання творчих думок», а форматами їх представлення виступали різні інноваційні речі (Яців, 2023: ел.р.). Особливими були павільйони для експозицій. У їхніх конструкціях «модно» демонструвалися витійливі архітектурні образи, особливо із втіленням у новітніх матеріалах. Гармонійне сусідство з такими представленнями складали експозиції творів актуального мистецтва (Бобош, 2016: с. 324).

Одним словом, мистецьке життя Львова в кінці XIX ст. помітно урізноманітнилося і вдосконалилося. Пожвавлення його набуло такої високої інтенсивності, що місто увійшло у XX вік як високорозвинений культурно-мистецький центр, з особливими своїми духовними уподобаннями, цінностями мистецтва, манерами виражатися і спілкуватися, демонструвати вишукані смаки і розуміння естетичного, художнього тощо.

Загалом варто відзначити, що мистецьке життя Львова другої половини XIX – початку XX ст. визначалося двома складовими. З одного боку, ключову роль відігравали політико-адміністративні трансформації, що безпосередньо відбувалися у тодішній в Австро-Угорській імперії. Іншим чинником була тодішня загальноєвропейська тенденція «відновлення» в мистецтвах, ремеслах та промисловості. Мистецтво трактувалося як важливий чинник моделювання «лиця» великих міських осередків. У цій течії місто Лева постало дієвим осередком, де доволі швидко вливалися в життя грядущі культурні тенденції та загалом цивілізаційні зміни (Яців, 2023: ел.р.).

У кінці XIX – на початках бурхливого XX ст. у місті Лева творили вже професійно вишколені художники, а також майбутні метри мистецького світу. Серед усіх них: К. Устиянович, А. Каменобродський, Т. Копистинський, А. Пилиховський, О. Курилас, А. Монастирський, І. Труш, О. Новаківський, О. Кульчицька, Е. Ерб, О. Добровольський, Ю. Панькевич, Р. і М. Сельські. Не можна не згадати і про неймовірно масштабний та ціннісний вклад у розвиток мистецького, культурного, релігійного Львова, предстоятеля Української греко-католицької церкви, митрополита Галицького, єпископа Станіславського, архієпископа Львівського, доктора права і богослов'я, щедрого мецената «для всіх добрих діл», засновника Українського Національного Музею у Львові (1905 р.) Андрея Шептицького.

У міжвоєнне двадцятиріччя, попри складні економічні й політичні умови, художнє життя Львова знову пожвавилось. На короткий час коло місцевих віртуозів малярської творчості було поповнене П. Холодним, П. Ковжуном, В. Крижанівським. Характерний слід залишив тут і О. Архипенко. У часи Другої світової у Львові діяла «Спілка україн-

ських образотворчих митців». Нею було організовано кілька виставок. Тоді ж почала працювати Академія мистецтв – «Вищі образотворчі студії» (Голубець, 2012: с. 98).

Від часу завершення війни і до розпаду «влади совітів» у мистецькому Львові життя вирувало по-різному. Були тягlosti та відлиги, і різні табу на свободу думки та творчого помислу. Проте львівські митці завжди віднаходили для своєї свободоловної творчої потуги ковтки «свіжого і чистого повітря».

З настанням 1990-х рр. мистецьке життя у Львові знову забурлило, п'яно наливаючись свободою волевиявлення, відсутністю номенклатурного табу, державницьких обмежень та рамок. Звернення до національного, патріотичного набуло нового дихання та масовості (Шумилович, 2013: с. 612). Однак у такі процеси ще час від часу «впліталися» рецидиви антиестетики, низьковартісні ідеї, які породжували так звані «твори-одноденки». Поволі це відійшло на задній план, і курс львівського мистецького життя відновився до свого «природного начала» (Москалюк, 2011: с. 1013). Відбувся перехід, а в принципі повернення на якісний рівень осмислення істинних цінностей та естетичних норм мистецтва, усвідомлення їх соціальної природи, актуалізації художньої творчості на засадах антропоцентризму, концептуальності творення мистецької продукції, зумовленої запитами і потребами суспільства.

То що ж сьогодні малюють у Львові? Що є актуальним для сучасних художників, коли йдеться про бачення Львова як безпосереднього об'єкта зображування, як середовища, здатного наповнювати митця снагою до творчості?

Відповідь тут очевидна. Звісно, що передусім це *вулички*. На історичних вулицях – вся його душа. Маленькі вулички Львова не лише надихають на творчість. Вони наповнюють стан митця романтикою та зачаруванням. Для прикладу назвемо тут вулиці: Вірменську, Сербську, Ставропігійську, Валову, Підвальну, Театральну. Далі говоримо про *дворики*. У місті Лева неймовірно багато мальовничих атмосферних куточків. Недарма «перлинкою» місцевих гідів є проведення екскурсій двориками. Чимало цих львівських закутків є дивовижними місцинами,

які так і просяться потрапити «на пензель». Особливо заворожуючим тут постає італійський дворик епохи Ренесансу, що причаївся за кілька кроків від площі Ринок. Жоден художник не оминає об'єктів, якими є *пам'ятки*. Їх унаочнення на полотнах чи аркушах паперу – наче символи міста, хранителі його втаємничених історій. Тут і старовинні храми, серед яких Домініканський собор, що особливо полюбився художниками, і церква Святих Ольги і Єлизавети, і ратуша з неймовірно розмаїтими стародавніми будівлями навколо неї. І «опера», і різні музеї, і навіть звичайні будинки, які постають для пересічного мешканця чи гостя міста «безіменними», проте «живописними», оригінальними і привабливими. А ще львівські *дахи*, які нічим не поступаються у цьому багатому «натурному фонді» міста. Історичний центр Львова формують старовинні малоповерхові забудови. Тому дахи будинків зі своєю різноманітною «геометрією», на фоні яких величаво виділяються куполи храмів, також постають виразними компонентами чи то простеньких плернерних етюдів, чи вповні серйозних пейзажних графічних та живописних композицій. Не хestують художники і всякими малими архітектурними формами – ліхтарями, афішними тумбами, парканцями, лавками, екстер'єрними вазами тощо. А як оживляють намальований простір трамвай, чимось заклопотані перехожі, пара голубів чи котик на підвіконні, старенька розкуйовджена акація – тут уже й говорити нічого. Цими деталями довершується вся сутність Львова.

Висновки. Пройшовши крізь жорстокі горнила віків, мистецтво Львова сформувало «автентичну нішу» і в системі українського культурно-мистецького життя, і в лоні світової мистецької творчості. Відтак воно стало гарантом у наданні місту Лева цілої низки особливих титулів, серед яких: «центр сучасного мистецтва», «мистецька житниця», «джерело творчості», «кузня талановитих і успішних». І таких наймень чимало. Та найголовніше, місто є тим середовищем, де повсюди витає дух мистецтва. Тут завжди поряд інновації й традиції, професійність і досконалість, оригінальність та академізм. Це простір для культурного діалогу, презентацій оригінальних ідей, пропагування естетичних смаків, демонстрації свого мистецького «Я».

Список використаної літератури

1. Бобош, Я. (2016). Мистецьке життя Львова кінця XIX – початку XX ст.: теоретичні концепції та творча практика. *Вісник ЛНАМ*. № 30. С. 320–327.
2. Голубець, О.М. (2012). Мистецтво XX століття: Український шлях. Львів: Колір ПРО. 198 с.: іл.
3. Історія Львова (2007). У 3-х т. Т. 2 : 1772 – жовтень 1918 / редколегія : Я. Ісаєвич, М. Литвин, Ф. Стеблій, Л. Батрак. Львів: Центр Європи. 559 с.
4. Москалюк, М. (2011). Культурно-мистецьке середовище Львова кінця XX ст.: особливості організації та теоретичні засади. *Народознавчі зошити*. № 6 (102). С. 1012–1018.
5. Шумилович, Б. (2013). Відмовляючись від соціалізму: альтернативні простори Львова 1970–2000-х років. *Україна: культурна спадщина, національна свідомість, державність*. Вип. 23. С. 602–614.
6. Яців, Р. (2023). Образотворче мистецтво Львова другої половини XIX – початку XX ст. *UKRART.Story*. 2023. URL: <https://ukrartstory.com.ua/tekst-statti-35/fine-art-in-lviv-second-half-xix-beginning-xx-ct.html> (дата звернення: 02. 03.2023).